

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2013/01/milkovits-istvan-karacsonyi-beszelgeto-tizennyolc-kerdes-es-felelet-a-karacsonyi-unnepkorrel-kapcsolatban-03-02-20/>

Milkovits István
Karácsonyi beszélgető
Tizennyolc kérdés és felelet a karácsonyi ünnepkörrel
kapcsolatban

A második világháborút követő, számunkra igen tragikus, elmúlt évtizedek során sok mindent elfelejtettünk. Ebben közrejátszott az a politikai tudatosság, amely módszeresen próbálta a magyarságot kivezetni az európai népeknek abból a közösségből, amely a görög-római kultúrára épült, később kereszténnyé vált, és amely közösségnek biztosan több mint ezer éve mi is tagjai vagyunk. Elfelejtettük Európát. Most, amikor ismét megpróbálunk oda tartozni, ahová a honfoglalás óta tartozunk, illenék tudnunk, hogy merre is van Európa? Mik azok az erkölcsi normák, amelyek alapján európainak tekinthetnénk magunkat? Mik azok az ideológiai nézetek, amelyek európaivá teszik az európai kultúrát? Melyek azok a tradíciók, hagyományok és szokások, amelyeket Európában ismernek, és amelyek elég erősen különböznek az amerikai, a szovjet és a kozmopolita tradícióktól? Ha mi azt halljuk, hogy karácsony, vajon mindnyájan ugyanarra gondolunk-e, mint az olasz, a német, az osztrák, vagy a lengyel emberek? Vagy talán amerikai módon valami másra? Ha azt halljuk; Mikulás, az orosz Télapóra, az amerikai kerti törpének öltöztetett Coca-Cola reklámra, vagy netán valami más mesefigurára gondolunk? Mire emlékezünk Mikulásnapon, mire advent idején, mi van december nyolcadikán, és kik azok az aprószentek? Egyszóval; merre is van Európa? Az Európai Uniót elsősorban azért hozták létre, hogy valamiképpen ellensúlyozzák az Európán kívüli, a miénktől idegen gazdasági, ideológiai, és kulturális befolyást. Hova is akarunk mi napjainkban tartozni?

Akkor hát mit is kellene tudnunk például a karácsonyi ünnepkörrel?

Kérdés: A karácsonyt számtalan módon nevezték már: fenyőünnep, a szeretet ünnepe, a család ünnepe stb. ***Valójában mit ünnepelünk karácsonykor?***

Válasz: ***A kis Jézus születését, a Messiás eljövételét.*** A karácsony határozottan befelé forduló, lelki ún. *solemnis* ünnep, amelyben semmi keresnivalója nincs a profán, külsőséges, ún. *festivus* megnyilvánulásoknak. A karácsony a vallásos emberek ünnepe, semmi köze ahhoz a kufárszellemezhez, amely kizárólag a költekezésre, ajándékozássra, mulatságokra építkezik.

A karácsony egyben magyar nemzeti ünnep is. A dicsőséges, és fenséges Magyarország kezdete, Szent István megkoronázásának évfordulója.

Kérdés: ***Mikor van a szeretet ünnepe?***

Válasz: ***Mikulásnap.*** Még az ókorban élt Mira városában – ez a város a mai Törökországban van a Földközi-tenger partján – Szent Miklós görög püspök, (megh. 352-ben) aki számos jótéteményéről volt már életében is híres. Egyszer egy szegény mirai család három eladósorban lévő leánya elvesztette a szüleit. Hogy éhen ne haljanak, két lehetőség közül kellett választaniuk. Vagy férjhez mennek – ehhez hiányzott az akkor nélkülözhetetlen hozomány – vagy beállnak a hetérák közé, és prostitúcióból tartják fenn magukat. Egy éjszaka, amikor nyitott ablak mellett aludtak, Miklós püspök titokban bedobott az ablakon egy zacskóra való pénzt. Annyit, hogy ebből megvásárolhatták a hozományul szolgáló holmikat.

Milkovits István: Karácsonyi beszélgető. Tizennyolc kérdés és felelet a karácsonyi ünnepkörrel kapcsolatban

Ezután férjhez mentek, és boldogan éltek, míg meg nem haltak. A pénzes zacskó úgy esett be az ablakon, hogy pont belepottyant az egyik lány sarujába. Innen a hagyomány, hogy a Mikulás az ablakon át, a cipőinkbe teszi az ajándékot.

A Mikulás tehát nem Téalapó, hiszen ahol élt, és tevékenykedett, soha sincs tél. Enyhe klímájú mediterrán terület, és csupán véletlen, hogy december hatodika, azaz a püspök névnapja, nálunk a téli időszakra esik. A Dél-Amerikában, vagy Egyiptomban élő keresztényeknek eszébe sem jut, hogy a szeretet jelképes szentjét összetévezzék az oroszok népi mesefigurájával: *Gyed-Marózzal*, vagy a finnek *Joulupukkijával*, azaz magyarul a Téalapóval.

Hogy miért ez a szeretet ünnepe? Azért, mert ilyenkor szeretetből ajándékozunk meg szeretteinket. Ilyenkor nem vesszük számba, hogy a gyermek jó volt-e, vagy netán szófogadatlan, jutalmat érdemel-e vagy szidást. A Mikulás nem díjat oszt, és nem hoz virgácsot. Az ördöggel se cimborál, ezért a krampusz idegen tőle. Az első virgács és krampusz 1912-ből származik.

A Mikulás azért jár piros ruhában, mert a színeknek is tradicionális értelmük van. A piros a szeretet színe.

Fontos tehát, hogy a Mikulás ne mérlegeljen hanem – ha mi felnőttek képviseljük – szeressen. Fontos, hogy ne hozzon olyan nagy ajándékot, amely elhalványítja a közeledő karácsony fenségét. Hiszen mégiscsak az a nagyobb ünnep.

Az is fontos, hogy a gyermek számára a Mikulás a gondolkodás fejlesztője legyen. Számos olyan fogalmat, és fogalmi kifejezést használunk, amelyeknek más az elvont, és más a konkrét értelme.

Számtalanszor halljuk, hogy „akkor még olyan kicsi voltam, hogy hittem a Mikulásban” Kiábrándító csalódás lehet egy gyermek számára, ha később azt érzi, hogy a szülei becsapták. Az igazság az, hogy én is hiszek a Mikulásban. Azért, mert tudom, hogy mit jelent ez az évezredek szokás. Felnőtt fejjel nem gondolom, hogy egy rég-meghalt püspök végigjárja a világ valamennyi ablakát, és teletömi édességgel a kirakott cipőket. De tudom, hogy amit Szent Miklós emlékére szeretetből adok, és szeretetből másoktól kapok, *azt így mondjuk: a Mikulás hozta*. Tudom, hogy a kisbabát valóban a gólya hozza, de azt is tudom, hogy ha ezt mondom, akkor az mit jelent. Nem egy konkrét madarat látok magam előtt, hanem egy örvendetes eseményt, amelyet így fejezek ki.

Soha nem érzi magát becsapva az a gyerek – ez évezredek tapasztalat – aki nagyobb korában megtanulja, hogy a kifejezések értelme nem mindig konkrét. Lehet, hogy éppen a Mikulás tanítja meg arra, hogy a sorok között is tudjon olvasni. Hogy az ember számára nemcsak első jelzőrendszer létezik, hanem második, sőt a másodikba ágyazva elvont értelemmel még egy harmadik is van.

A Mikulás tehát azon túl, hogy a szeretet ünnepe, a pedagógia eszköze is: elvezeti a gyermeket a gondolkodás legalacsonyabb szintjéről a felnőtt ember gondolkodásának legmagasabb szintjére. Amikor pedig ráébred a valóságra, az számára nem csalódás lesz, hanem egy örvendetes felismerés: „Ó, már értem, hogy mit is jelent az, hogy a Mikulás hozta.”

Kérdés: Mit jelent az, hogy a Mikulás, azaz Szent Miklós szent?

Válasz: A szent szónak kettős értelme van. Az egyik vallási természetű. Ezt a kereszténység három ága: a bizánci, vagy más szóval görögkeleti; a nyugati, más szóval római katolikus; és a protestáns másként értelmezi. Hogy mi a különbség, az a hittan tárgya, ez a beszélgetésünk nem hittanóra, hanem kultúrtörténeti ismeretterjesztés. Ezért a *szent* szó társadalmi jelentőségével legyünk tisztában; az Egyház, bizonyos embereket – haláluk után – példaképpül állít valamennyi keresztény elé. „Íme, ilyenné kell lennetek ahhoz, hogy mások tisztelettel, tekintéllyel, nagybecsüléssel nézzenek fel rátok.” A szentté avatásnak két fokozata van: szentnek azt nevezik, akit az egész világ összes kereszténye köteles példaképpül elfogadni, szellemiségében követni. Akit szabad szentként tisztelni, és tisztelete

Milkovits István: Karácsonyi beszélgető. Tizennyolc kérdés és felelet a karácsonyi ünnepkörrel kapcsolatban

csupán kisebb közössége (pl. egy nemzetre, egy országra, egy szerzetes-, vagy lovagrendre) kötelező, azt *boldoggá* avatják.

Kérdés: *Vannak-e magyar szentek?*

Válasz: Igen, elég sokan. A magyarokat már a középkor derekától nagy tisztelettel fogadta be a keresztény Európa, és első királyunkat szentté avatta. A magyar szentek a következők:

Szent István király és felesége, *Boldog Gizella*. (Ő egyben bajor szent is). Két gyermekük: *Szent Imre* és *Szent Margit* skót királyné.

Szent István a Krisztus utáni világ egyetlen olyan szentje, akinek egész családja is szent. (És a világ egyetlen olyan szentje, akit a bizánci egyház, már a szakadás után, szintén szentté avatott.) *Boldog Fábián* és *Boldog Mór* pécsi püspökök. *Szent László* király, és leánya *Szent Piroska* bizánci császárné. *Boldog Salamon* király. *Boldog Ágnes* cseh királyné, III. Béla leánya; *Szent Erzsébet*, II. Endre és Gertrudis királyné leánya, thüringiai örgrófné, a szeretetszolgálatok és a karitászmozgalmak védőszentje. *Szent Gertrudis*, *Szent Erzsébet* leánya. *Szent Erzsébet* testvérhúga, ugyancsak *Szent Erzsébet*, portugál királyné. (Érdekes, a középkorban többször is előfordult, hogy édestestvérek azonos keresztnévet kaptak, pl. Hunyadi János kormányzó öccsét szintén Hunyadi Jánosnak hívták).

IV. Béla király leányai: *Szent Margit* apáca, (a Margit-sziget, és a Margit-híd névadója, aki a tatárjárás utáni országépítés – az Európához való újracsatlakozás – vallási vezéralakja volt), *Szent Kinga* lengyel királyné és *Boldog Jolán* apáca. *Boldog Ilona*, veszprémi apáca, *Szent Margit* nevelője.

III. Endre király leánya: *Szent Erzsébet* svájci apáca. *Boldog Özséb* (latinul Eusebius) a pálos-rend alapítója, a portugálok kedvelt szentje. *Boldog Báthory László* pálos szerzetes.

Nagy Lajos király leánya: *Szent Hedvig* lengyel királyné.

Pongrác Szent István, *Goda Szent Menyhért* és *Kőrösi Szent Márk* kassai vértanúk.

Idegen származású, magyarrá lett szentek: *Szent Gellért* olasz származású csanádi püspök, *Szent Imre* nevelője, a magyar pedagógusok védőszentje. *Szent Adalbert* cseh származású püspök, Géza fejedelem és *Szent István* családi papja, aki *Szent Istvánt* megkeresztelte. *Kapisztrán Szent János*, a Hunyadi család olasz származású papja, a nándorfehérvári diadal vallási vezére.

A legújabb korból is van magyar szent; *Boldog Apor Vilmos* vértanú győri püspök, akit az oroszok azért lőttek agyon, mert védelmezte a püspökség pincéjébe menekült nőket. Nemrégiben avatták boldoggá a szegények orvosát, *Batthyány Strattmann Lászlót*, valamint *Romzsa Tódor (Tivadar)* ungvári és *Bogdánffy Szilárd* partiumi püspököt. Utóbbiak a kommunizmus áldozatai voltak. Jelenleg van folyamatban *Mindszenty József* hercegprímás kanonizálása.

Nem tudni, mi az oka – aligha kétséges a szándékosság – ma igen ritkán születik olyan magyar gyermek, aki valamelyik magyar szent nevét kapná. Európaiságunk nem ezt várja tőlünk.

Kérdés: *A Mikulás ünnepe advent idején van. Mi az, hogy advent?*

Válasz: Advent latin szó, azt jelenti eljövétel, főnévként: *jövevény*. Itt azt jelenti, hogy várjuk a Jövevényt, azaz a Messiás születését. Az advent felkészülés a karácsonyra, amelynek legfontosabb eleme a böjt.

Kérdés: *Mi a böjt?*

Válasz: A böjt lelki összeszedettséget jelent, amelynek két eleme van: a testi és a szellemi. Szellemi eleme, hogy böjti időben tartózkodunk a nyilvános mulatságoktól, a zajos,

Milkovits István: Karácsonyi beszélgető. Tizennyolc kérdés és felelet a karácsonyi ünnepkörrel kapcsolatban

excitáló viselkedéstől. Mások számára is lehetőséget adunk, hogy elmélyedjen, nyugalmasan gondolkozzék.

Testi eleme, hogy tartózkodunk a testre-lélekre ártalmas élvezetektől. (A böjt testi oldalának tehát egészségügyi haszna is van.) Tilos a tánc és a zabálás. A korlátozott étkezés természetesen megengedett, ez azt jelenti, hogy naponta csak egyszer szabad jóllakni, és (lehetőleg) csupán háromszor szabad étkezni. A testi böjt betegekre, várandós és szoptató anyákra, gyermekekre, hatvan év feletti öregekre, és szükségét szenvedőkre nem vonatkozik.

Az étkezési korlátozások másik fajtája a hústól való tartózkodás. Minden hét péntekjén, azon kívül bizonyos kijelölt napokon tilos húst enni. Ez azonban csak a melegvérű állatok húására vonatkozik, halat és gerinctelen állatokat ehetünk. A középkorban bizonyos madarak fogyasztását is megengedték (szárcsa, böjti réce), ma ezeket is a melegvérűek közé soroljuk. (A középkorban azért engedték meg ezeket, mert növényi eredetűnek gondolták; ld. kacsafa meséje.)

Ha a kétféle korlátozás egybeesik (pl. ádvent minden péntekje) akkor szigorú böjtről beszélünk. Ilyenkor csak egyszer szabad jóllaknunk, de úgy, hogy közben húst nem eszünk. Az év folyamán több szigorú böjt is van, ilyen a nagy ünnepek előtti nap, azaz a vigília, a Hamvazószerda, és a Nagypéntek.

Ezek a böjti előírások Európában a római katolikusokra vonatkoznak, a görögkeletiek előírásai szigorúbbak, a protestánsoké enyhébbek. Az európai normák mindháromat elfogadják.

Kérdés: Szent Miklós napján kívül van-e még ünnep ádvent idején?

Válasz: Igen. December nyolcadikán van az Immaculata, azaz a Szeplőtelen fogantatás ünnepe. Ez ún. *parancsolt ünnep*, az európai országok többségében munkaszüneti nap. A katolikusok és a görög-szertartásúak számára ilyenkor kötelező a templomba menés. A protestánsok Mária-tisztelete ettől eltérő.

Kérdés: Mi az a Szeplőtelen fogantatás?

Válasz: Szűz Máriának, azaz Jézus anyjának a fogantatása. Ezt az ünnepet nem szabad összetéveszteni a Gyümölcsoltó Boldogasszony, azaz Jézus fogantatásának, az angyali üdvözlételnek az ünnepével.

Mária fogantatása azért ünnep, mert ő az egyetlen teljes mértékben emberi lény (Jézus nem **csak** ember, ő a megtestesült második isteni személy), aki az *eredendő bűn* nélkül jött a világra.

Kérdés: Mi az az eredendő bűn?

Válasz: A keresztény hit szerint Isten az embert önmagához hasonlónak teremtette. Éva bűne miatt azonban értelmünk elhomályosodott, akaratunk rosszra hajlóvá lett. Ma tehát minden ember úgy jön a világra (Szűz Mária az egyetlen kivétel), hogy ismereteink tökéletlenek, erkölcsi állhatatosságunk bizonytalan. Az eredendő bűn eltörlésére való a keresztség. Ez azt jelenti (itt persze megint más a vallási, hittani értelmezés, és más a társadalmi, kulturális funkció), hogy a közösség befogadja az újonnan érkezőt (esetleg felnőtt korában is), és a keresztszülők személyes felelőssége mellett garanciát vállal arra, hogy az új keresztényt megtanítsa a jóra, és hogy erkölcsi magatartását szabályozza. Ezt úgy is lehet mondani, hogy értelmét kifejleszti, azaz oktatja, normáit pedig kontrollálja, azaz neveli.

A keresztség tehát a *pedagógia szentsége*, ami az eredendő bűnnek valóban hatásos ellenszere.

Milkovits István: Karácsonyi beszélgető. Tizennyolc kérdés és felelet a karácsonyi ünnepkörrel kapcsolatban

Nem helytálló az az érvelés, hogy a csecsemő nem tud világnézeti kérdésekben dönteni, ezért nem szabad őt tudtán és beleegyezésén kívül megkeresztelni.

Éppen a keresztség biztosítja számára azt, hogy majd felnőtt korában képes legyen dönteni. Hiszen az újszülött adventív személyiség, akinek nagyon is szomorú sorsa lenne, ha a család, a felnőtt közösség őt nem elfogadná (keresztelés szertartása), hanem kítaszítaná.

Mivel ma a társadalom másképpen működik, mint az Egyház, elég sok az olyan keresztleletlen gyermek, aki azért nem számít kítaszítottnak. Ma tehát a keresztség társadalmi értelmezése nem pontosan azonos a vallási értelmezéssel, de a keresztleletlenség nem európai szokás. Aki nincs megkeresztelve, az természetesen nem lehet semmilyen szempontból sem kifogásolható személy, csak éppenséggel Európában idegen. Függetlenül attól, hogy mely földrész, népfaj, vagy ország fia-lánya.

Kérdés: Van-e még az adventben nevezetes nap?

Válasz: Igen, Szent Luca ünnepe. Ez az Egyházban szolemnisztikus ünnep, a világi ember számára egy kis bőjti kikapcsolódás. Számos népszokás, és karácsonyi babona fűződik hozzá, ezek közül legnevezetesebb a Luca széke. Nősülendő legények csinálják úgy, hogy Szent Luca napjára össze kell gyűjteni tizenhárom fafajból annyit, hogy elég legyen egy sámliszerű kis szék anyagául. Ha elérkezik az ünnep, azaz december 13-a, elő kell venni az első darab fát, és ki kell faragni belőle a szék valamely alkatrészét. Ezt naponta megismételni úgy, hogy az újonnan elkészített alkatrészt hozzá kell szerelni a már meglévőkhöz. Aki ezt így csinálja, az éppen karácsony szentestéjére készül el a székekkel. (December 24-én két db. éket kell behelyezni). Aki karácsony éjjelén feláll erre a székre, az meg fogja látni, hogy ki a boszorkány. A lucaszéket Szilveszter napján el kell égetni.

Lányok számára ilyen az **ólomöntés**. Egy ólomdarabot evőkanálba kell tenni, azt láng fölött megolvasztani, majd egy tejeskőcsögben lévő vízbe kell önteni. Hogy milyen alakot vesz fel a hirtelen vízbe csöppent ólom, az nem véletlen. Ha patkó formájú lesz, akkor kovácshoz, ha kard formájú lesz, akkor katonához, ha tűhegyes, akkor szabóhoz, vagy suszterhoz-vargához fogok feleségül menni. Ma persze nem tudom, milyen alakúra sikerül annak az ólomöntvénye, akinek banktisztviselő, vagy számítógép-kezelő lesz a férje. (Lehet, hogy egér formájú)

A gazdák egy pohárka földbe búzát vetnek. Kiteszik a tisztaszoba ablakába és várnak. Mivel a búza csírázási ideje néhány nap, karácsonyra szépen kizöldül a pohár. A kikelt búza minőségéből a következő évi termésre következtetnek.

A Luca-nap és a Szenteste közé eső 12 nap, az év 12 hónapját jelképezi. Ezekből a következő év időjárására szoktak következtetni.

Kérdés: Milyen adventi szokás él még Európában?

Válasz: Az adventi koszorú. Advent mindig vasárnap kezdődik úgy, hogy a karácsonyt közvetlenül megelőző vasárnap egyben advent negyedik vasárnapja. (Ez eshet december 24-re, azaz Szenteste napjára is.) Négy héttel korábbra esik advent első vasárnapja. (Néha már novemberben). Ekkorra elkészítünk bármilyen élő növényi eredetű anyagból egy koszorú-formát, amelyre négy gyertyát helyezünk. Fontos a gyertyák színe: azoknak mindig lilának kell lenniük, mert ahogy a szeretet színe a piros, a gyászé a fekete, a reménységé a zöld, úgy a bűnbánat, a várakozás, a lelki elmélyülés színe a lila. Lilát használunk egyébként minden bánat idején is. Szinyei-Merse Pál Lilaruhás nője azt ábrázolja, hogy ez a hölgy olyan valakit gyászol, aki nem családtagja – ezért nem illeti meg a fekete –, de éppolyan bánatot okoz, mintha az volna. A képnek tehát akár ez is lehetne a címe: *Vőlegényét gyászoló menyasszony*. Aki keresztleletlen gyermekét gyászolja, az is lilát használ.

Az advent színe tehát a lila. Manapság olyan adventi koszorúkat készítenek, amelyeken három lila, és egy rózsaszín gyertya van. Ezt eredetileg akkor lehetett alkalmazni,

Milkovits István: Karácsonyi beszélgető. Tizennyolc kérdés és felelet a karácsonyi ünnepkörrel kapcsolatban

amikor advent negyedik vasárnapja december 24-re esett. A rózsaszín gyertya jelképezte az átmenetet a böjt és az ünnep között. Újabb időkben sokan (a római katolikusok és az evangélikusok) advent harmadik vasárnapján gyűjtik meg a rózsaszínű gyertyát. Azért, mert ezt a napot az öröm ünnepének szánják.

Virágüzletekben az adventi koszorúként árult tárgy egyszerűen divatcikk. Ha a Mikulást helyettesíthetjük a Télapóval, vagy a kerti törpével, akkor az adventi koszorút is helyettesíthetjük olyan kompozícióval, ami csupán arra jó, hogy a divatigényt kielégítsük, de a jelkép értékét mellőzzük.

Kérdés: Mikor van advent utolsó napja?

Válasz: Karácsony vigíliáján. Ez egy szolemnisztikus ünnepnap, egyben szigorú böjt. Római katolikusok számára a szigorú böjtöt a II. Vatikáni Zsinat egy nappal előbbre hozta, azaz december 23-án kell megtartani. A görög szertartásúak és a protestánsok számára ez változatlan, a böjt és az ünnep egybeesik.

Ilyenkor a reggeli és az ebéd igen szerény étkezés csupán, hiszen a nap főétekzése a karácsonyi vacsora, és szigorú böjt lévén, csak egyszer szabad jóllakni.

Húst nem szabad enni. Vacsorára általában halat, mákos gubát, és még ki tudja hányféle böjtös finomságot fogyasztunk. (Bobájkát, egérkét, lekváros galuskát stb.) A sült-töltött pulyka, a disznó-, és marhahús ilyenkor nem európai étel.

Vacsora után megkezdődik a karácsonyvárás. (Ez persze kisgyermekes házaknál, a gyermekek életkorától függően nem éppen így van, ez még belefér az európai tradíciók sorába.) A XIX. század közepe óta ilyenkor díszítjük a karácsonyfát. (A karácsonyfa évszázadok óta német nemzeti szokás volt, amelyet az európai kereszténység átvett. Mivel tartalmában nem zavarja a lelki ünnepet, megfelel a keresztény tradícióknak. A Télapó – egyébként kedves népi mesefigurája – azért nem illik ide, mert átprogramozza a Mikulást, meg a karácsony tartalmi üzenetét.). A karácsony színe a fehér. A fehér a lelki emelkedettséget, a tisztaságot, a szüzességet jelképezi. A menyasszonyt csak akkor illeti meg a fehér ruha, a fehér fátyol, ha szűzen áll az esküvői szertartás elé.

Ezért a karácsonyfát fehérrel kell díszíteni. (Annak heraldikai, azaz címertani magyarázata van, hogy a fehér, meg az ezüst azonos színnek számít.). Kiegészítésül más jelentéshordozó, funkciót ellátó színeket is lehet alkalmazni. Ilyenek az arany (a fehér másik, ún. majesztikus kiváltó színe, és ennek heraldikai alternatívja, a sárga), a zöld, mint a remény színe, és a piros, mint a szeretet színe.

Karácsonykor nem használunk lilát, rózsaszínt és feketét. A karácsonyfa alá kerülő betlehem anyaga lehet barna vagy nyers színű. Kéket egész advent és karácsony idején csak egyszer használunk: december 8-án, Mária színe a világos kék.

Karácsonyfát csak karácsony vigíliáján állítunk. A boltokban, nyilvános helyeken álló feldíszített fenyőfa nem karácsonyfa, hanem reklám. (Főleg a kékbe, pirosba, csiricsaré tarkába öltöztetett fenyőfák. Ugyanaz a funkciójuk, mint a Télapónak: elvonni a figyelmet a karácsony igazi tartalmától. Még egy megjegyzés: kék színű karácsonyfadísz nem létezik. És ha valaki mégis találkozik vele? Jusson eszébe a rendőrségi argó; *karácsonyfadísznek látszó tárgy*. Ha ugyanis nincs a dísznek sem tartalmi, sem szimbolikus jelentése, akkor az nem egyéb, mint öncélú giccs.)

Külön szót érdemel a Parlament előtt álló karácsonyfa. Ilyenkor ott is az adventi koszorúnak volna helye, fehérrel díszített karácsonyfát december 24-én kellene állítani.

A Szenteste lényeges szertartása a karácsonyi gyertyagyújtás (kandelálás). A gyertya fénye Krisztus fényességét jelképezi. Így várjuk a születés pillanatát. A karácsonyi gyertyá(ka)t általában a karácsonyfán szoktuk elhelyezni, színük mindig fehér. Karácsony szentestéjét beszélgetéssel, ajándékozással, a gyermekek örömeivel, a legnagyobb bensőségességgel szűk családi körben töltjük. Régebben – amikor ez még élő szokás volt – ilyenkor fogadtuk a betlehemeseket. A zajos karácsony nem európai és nem magyar szokás. Angliában amerikai hatásra honosodott meg.

Milkovits István: Karácsonyi beszélgető. Tizennyolc kérdés és felelet a karácsonyi ünnepkörrel kapcsolatban

Kérdés: Mikor kezdődik a karácsony?

Válasz: Pontban éjfélkor. December 25-én 0 órakor véget ér az advent. Megszólalnak a harangok, felcsendül a karácsonyi ének. Ezek rendszerint nemzetiék, kivéve néhány ősi latin éneket, amelyek nemzetközi (In dulci jubilo, Adeste fideles). Nálunk a Mennyből az angyal. Európa legtöbb országában éjfélre a templomban gyűlnek össze az emberek, a katolikusoknál megkezdődik az éjféli mise. Sok protestáns templomban is karácsonyi istentiszteletet tartanak. A magyar karácsonyi énekek különösen értékesek, hiszen legtöbbjük a Gyimesi kódexből való, amelyet a XVI. században készítettek.

Már évszázadokkal az ún. ökumenikus eszme megjelenése előtt szokásba jött, hogy a különböző felekezetekhez tartozó keresztények együtt köszöntötték a karácsonyt. Az erdélyi reformátusok rendszeresen megjelentek az éjféli misén. (Tordai törvény, 1568)

A karácsony ünnepe is bensőséges, szolemisztikus ünnep, legfeljebb a nagyobb család jön össze. (Nagyszülők, testvérek a családi ünnepi asztalnál.)

Kérdés: Meddig tart a karácsony?

Válasz: Vízkereszt ünnepének, azaz január 6-ának éjfélig. Gyakori kifejezésként használjuk a „két ünnep között” szerkezetű szókapcsolatot. Ez a december 25. és január 6. közötti időszakot jelöli. Ez idő alatt számos ünnep van. Szintén szolemisztikus Jézus bemutatásának ünnepe, vagyis január elseje. Tudjuk, hogy a keresztény világ innen számolja az új évet. És ugyancsak parancsolt ünnep – Európában munkaszüneti nap – Jézus megkeresztelésének ünnepe: január 6. Megemlékezünk a három király látogatásáról. E nap estéjén lebontjuk a karácsonyfát. Január 7-én 0 órakor kezdődik a farsang, mely időszak hamvazószerdáig tart. A görögkeleti ortodox keresztények ekkor ünneplik a karácsonyt. Igaz – karácsony napja nálunk is december 25-én van, de mivel ők megtartották az ókorból származó Juliánus-naptárt – a naptári időeltolódás miatt ez nálunk január hetedikére esik.

Kérdés: Mit ünneplünk karácsony másnapján?

Válasz: December 26-a az első keresztény vértanúnak, Szent István diakonusnak a névünnepe. Mivel ez a szent vértanú volt, színe a piros. (A piros a mártírok színe is). Bécsnek is, Budapestnek is a fő temploma Szent István nevét viseli. A két szent azonban nem azonos. A bécsi Szent István zsidó volt, akit keresztény hitéért Jeruzsálemben megköveztek, a budapesti pedig Szent István, a magyarok első szent királya. Emiatt sokszor volt Magyarországon etnikai "belháború", ami abban nyilvánult meg, hogy a névnapjukat karácsonykor tartó "habsburg pisták" és a névnapjukat augusztus 20-án tartó "magyar pisták" nemzetiségi vitáját a kocsmai bicskázások oldották meg. Ilyesmirel manapság – hála Istennek – nem hallani.

Kérdés: Mi az a János-áldás?

Válasz: December 27-e Szent János, apostol-evangélista névünnepe. Ilyenkor áldja meg a pap – természetesen a templomban – az új bort. Ez úgy történik, hogy egy-egy demizsonban bort viszünk a templomba, és ott – bortermő vidéken néha több száz is összegyűlik – sorba rakjuk. Ezután a pap szertartás keretében megáldja. Az áldás hivatalosan az egész évi szőlőművelő munka nyilvános elismerését és befejezését jelenti. A népszokás szerint a megáldott demizsont el kell tenni, és békés baráti vagy családi borozgatás után a búcúspoharat ebből kell tölteni. A megáldott bor megőrzi a testi-lelki egészséget, a barátok és a családtagok közötti békességet. Arra vigyázni kell, hogy a János-

Milkovits István: Karácsonyi beszélgető. Tizennyolc kérdés és felelet a karácsonyi ünnepkörrel kapcsolatban

áldásos bor a következő karácsonyig el ne fogyjon. A János-áldás mindhárom keresztény közösségben szokásban van.

Kérdés: Milyen ünnep van december 28.-án?

Válasz: Aprószentek napja. Amikor Heródes, a zsidók királya meghallotta, hogy megszületett a Messiás, féltékenységében elrendelte, hogy az ország valamennyi két évesnél fiatalabb fiúgyermekét öljék meg. Katonái iszonyatos mészárlást rendeztek. Egyetlen kisfiú maradt életben, Jézus Krisztus, mert őt Mária és Szent József Egyiptomba menekítették. A szent család ott élt, egészen Heródes haláláig. Ezekről a kisfiúkról emlékezünk ezen a napon, hiszen ők voltak az első vértanúk, akik Jézusért, és a kereszténységért haltak meg.

Ehhez a naphoz is számos ősi népszokás fűződik. Legelterjedtebb az a német eredetű termékenységi ceremónia, amelyben 10-12 éves kisfiúk egy *fasciával* (virgács-szerű vesszőnyaláb) szentelt vizet szórnak a lányokra, és közben azt kívánják, hogy majd nagy korukban több gyermekük szülessen, mint amennyit Heródes megöletett.

Ma ez a nap a keresztény világban a *magzatvédők világnapja*. Valamennyi keresztény felekezet egyházi szertartás keretében tiltakozik a mesterséges abortusz, és a szülés utáni gyilkosságok ellen.

Kérdés: Milyen ünnep van Szilveszterkor?

Válasz: Az év utolsó napja vegyes ünnep. Solemnis típusú ünnep az év végi hálaadás, amelyen Te Deum-ot énekelnek a katolikusok, csendes hálaadást végeznek a protestánsok. Megemlékezünk Szent Szilveszter római pápáról. Mi magyarok azonban inkább II. Szilvesztert ünnepeljük, hiszen az ő diplomáciai lépésének köszönhető, hogy Magyarországot, és a magyar nemzetet Európa befogadta és elfogadta. II. Szilveszter küldte Szent Istvánnak a Szent Koronát, és ő bízta meg Asztrik püspököt, hogy képviselje Magyarországon Rómát és a keresztény Egyházat. (Tehát nemcsak koronát hozott Asztrik, hanem személyében megérkezett az első nyugat-európai nagykövet is.) Mindez 1000. adventjén történt, karácsonykor volt a koronázás, és 1001. január elsejétől működött a diplomáciai szolgálat. Csupán véletlen, hogy Szilveszter napja is erre az időre esik.

A templomi események után az ünnep festívus jelleget ölt. Kezdetét veszi a vidámság, minden profán, sőt frivol rendezvény megengedett. Folyhat a bor, durroghat a pezsgő, hiszen éjfélkor nemcsak új ünnep, de új év is köszönt bennünket. Nincs böjt, nincs se testi, se lelki korlátozás. Persze a parancsolatokat ilyenkor sem szabad megszegni, a bűn mindig tilos.